

เทศน์เช้า วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะคือสังขาร คุณิ เวลากลางวันมันร้อนมาก เมื่อคืน
อากาศตอนกลางคืน อากาศมันเย็น อากาศพอสะดวกสบายดี ลมพัดโชยๆ คุณิ จันทรคราส
จันทรคราสคือปรากฏการณ์ธรรมชาติ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ นานๆ ครั้งหนึ่งมันจะวนรอบมัน
มาหนหนึ่ง ปรากฏการณ์ธรรมชาติ แล้วปรากฏทางหัวใจของเราละ ปรากฏทางหัวใจเราเวลามัน
ไฟท์กัน อารมณ์ที่รุนแรงเกิดขึ้นในหัวใจ แล้วเวลาปรากฏการณ์ธรรมชาติขึ้นมา มันเป็นเรื่องที่
สวยงาม มันเป็นเรื่องที่สวยงาม แล้วมันเป็นปรากฏการณ์นานๆ หนหนึ่ง

เราทำหัวใจของเรา ในหัวใจของเรา ถ้าปรากฏการณ์ของมัน ถ้ามันคิด สมาธิ ปัญญา ถ้า
มันสมดุลของมัน มันจะมีความสุขในหัวใจนะ แล้วความสุขอย่างนี้มันเกิดขึ้นได้ มันเกิดขึ้นมา
จากการกระทำของเราไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนามารื้อสัตว์ชนสัตว์นะ เวลาวางธรรมและ
วินัยนี้ไว้ พวกเรามีศรัทธามีความเชื่อในพระรัตนตรัย ในพระพุทธ ในพระพุทธานุคุณ
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมตตาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทำไมถึงต้องว่าอย่างนั้นละ

ว่าอย่างนั้นเพราะเสียสละไป เป็นพระโพธิสัตว์เสียสละชีวิตแล้วเสียสละชีวิตเล่า เสียสละ
ทุกอย่างเลยเพื่อโพธิญาณไป ถ้าไม่มีการเสียสละอย่างนี้ จิตใจไม่แก่กล้า จิตใจไม่มีบารมีธรรม มี
บารมีธรรม หมายความว่า ความคิดที่ดีๆ ความคิดที่มันไม่ใฝ่ต่ำ ความคิดที่มันต่อต้านกับ
ความคิดใฝ่ต่ำ แล้วความคิดที่มันแสวงหา พยายามค้นคว้านั้นคือบารมี นี้ไง ที่เราบูชา เราเชื่อ
ของเราอย่างนั้น นี่พระพุทธ

พระธรรม พระธรรมคือสังขารที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้า รื้อค้นขึ้นมา
ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนเราเกิด แก่ เจ็บ ตายมันทุกข์ยากแสนยาก แล้วคน

ที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายมันจะมีความสุขมากน้อยขนาดไหน แล้วสิ่งที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายมันเกิดมาจากไหน? มันเกิดมาจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายอย่างนี้ การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายอย่างนี้ แต่ไม่มีใครสามารถมีปัญญารู้เท่า ไม่มีใครทะลุรู้แจ้งไปได้ ไม่มีวาสนา ทะลุรู้แจ้งอวิชชาไปได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สัจธรรมๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังกราบธรรมเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ แล้วเรามีความระลึก เราเคารพ

พระสงฆ์ พระสงฆ์คือพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นสงฆ์องค์แรกของโลก พระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่มีสัจธรรมในหัวใจ ถ้ามีสัจธรรมในหัวใจ หัวใจนั้นมีคุณธรรม มันคิดความเลวร้ายไม่ได้ เพราะมันเป็นกุศล-อกุศลใจ ถ้ากุศลเกิดขึ้น หลวงตาท่านบอกเวลากุศลเกิดขึ้น เราพยายามเหยียบคันเร่งขึ้นมาเพื่อให้มันอุดมสมบูรณ์ขึ้นมา เวลาอกุศลมันเกิดขึ้นมา พยายามเหยียบเบรกมันไว้ เหยียบเบรกมันไว้ เรายังเป็นปุถุชนอยู่ ยังมีการเกิดมีการดับเป็นธรรมดา เวลาเกิดขึ้น สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งที่ดีเกิดขึ้น เราก็เหยียบคันเร่งขึ้นไป สิ่งใดที่มันเกิดขึ้นมามันเป็นบาปอกุศลก็ไปเหยียบเบรกมันไว้ เรายังต้องดูแลรักษาหัวใจของเราไป

แต่ครูบาอาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์ๆ ท่านชำระล้าง ท่านชำระกายมันออก ท่านเห็นภัยของมันใจ เห็นภัยในกิเลส เห็นภัยในความคิดของเรา เห็นภัยมันมาก สิ่งนี้เป็นแก้วสารพัดนึกของเรา เขาบอกว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังกราบพระธรรมๆ สัจธรรมมันแสดงตัวให้เห็นเมื่อคืนนี้” สัจจะๆ แต่สัจจะนี้มีสัจจะของโลก มันไม่ใช่สัจจะของธรรม

ถ้าสัจจะของธรรมมันสัจจะในหัวใจนี้ หัวใจนี้มันทำของมันได้ มันประโยชน์ของมันขึ้นมา ถ้าประโยชน์ขึ้นมา เราเกิดมาเป็นมนุษย์นะ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา คนเราถ้ามีอำนาจวาสนานะ ผิดชอบชั่วดีมันต้องรู้ คำว่า “ผิดชอบชั่วดีใครก็รู้” ผิดชอบชั่วดีเราก็รู้ เราก็อยากจะทำแต่คุณงามความดี แต่ทำไมทำไปแล้วมันไม่ประสบความสำเร็จ

เพราะความไม่ประสบความสำเร็จอันนั้นมันถึงทำให้เราท้อแท้ เพราะความไม่ประสบความสำเร็จอันนั้นทำให้เราทุกข์ยาก แต่ถ้าประสบความสำเร็จละ ถ้าประสบความสำเร็จนะ บุญกุศล ประสบความสำเร็จเราก็ชื่นชม ประสบความสำเร็จเราก็พอใจใจ เห็นไหม สุขกับทุกข์ เวลาประพฤติปฏิบัติธรรมข้ามพ้นทั้งสุขและทุกข์

เวลาความสุขมันเป็นอนิจจังหมดแหละ ความทุกข์นั้นมันก็มาอยู่ชั่วคราว ทำสิ่งใดแล้ว ผิดพลาด เราขยันหมั่นเพียร มีความพยายามอดทนของเรา มีการกระทำของเรา มันก็มี ประสบการณ์ขึ้นมา มันก็ดีขึ้นมาได้ ความสุข ความสุขที่ทำแล้ว ที่ว่ามันประสบความสำเร็จ พอ ประสบความสำเร็จแล้ว ต่อไปเวลามันบ่อยครั้งเข้าๆ มันก็มีอุปสรรค มีต่างๆ มันเป็นอนิจจัง ทั้งนี้ มันเชื่อไม่ได้ มันเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มันเป็นสิ่งที่เชื่อไม่ได้ แต่เราต้องอาศัย เห็นใหม่

เราเกิดมาเป็นมนุษย์นะ เกิดเป็นมนุษย์ต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยนะ เรามีปัจจัย ๔ เพื่อ ดำรงชีวิตใช่ไหม ดำรงชีวิตไว้ทำไม สิ่งนี้มันดำรงชีวิต สุขและทุกข์ ความประสบความสำเร็จ ความผิดพลาดอันนั้นมันก็เป็นประสบการณ์ มันเป็นเรื่องหล่อเลี้ยงหัวใจ หัวใจที่หล่อเลี้ยงไป

เราเป็นห่วงกันนะว่าเราเกิดมาเราต้องมั่นคงในชีวิต ทุกอย่างเราต้องสมบูรณ์แบบหมด แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเป็นกษัตริย์ ท่านละทิ้งหมดเลย หลวงปู่พรหมท่าน เป็นนายร้อย ท่านเป็นพ่อค้าใหญ่ ท่านมีฐานะของท่าน ท่านมีภรรยาของท่าน แล้วเวลาท่านมี ฐานะแล้วท่านปริกษาภรรยาว่าเราสองคนก็มีฐานะ แล้วเราก็ไม่มีลูกมีเต้า เราอยู่ไป เราตายไป แล้วมันจะเป็นประโยชน์อะไร เราตกลงกันว่าเราออกประพฤติปฏิบัติด้วยกันดีกว่า ประชุมตกลง กันแล้วแจกสมบัติต่างๆ แจกสมบัติจนหมดเลย แล้วหลวงพรหมท่านก็ออกบวช ไปประพฤติ ปฏิบัติเหมือนหลวงปู่มัน ภรรยาของท่านก็ออกบวช

สิ่งที่มันมีอยู่โลกนี้มันเป็นอนิจจังทั้งนั้นแหละ แต่ถ้าคนมีสติปัญญา ผิดชอบชั่วดีเขารู้ แต่ ผิดชอบชั่วดีทางโลกอย่างหนึ่ง ผิดชอบชั่วดีทางโลก มันมีกฎหมาย มีกติกามีวัฒนธรรม ประเพณี เราก็อยาก้าวล่วงไป เพราะก้าวล่วงไปมันกระทบกระเทือนคนอื่น มันกระทบกระเทือน คนอื่น มันก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนั้นแหละ เพราะกระทบกระเทือนหัวใจกันมันก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนั้น เลยละ นี่มันเป็นเรื่องผิดชอบชั่วดีทางโลก แต่ผิดชอบชั่วดีทางธรรมละ

เวลาคนเรานะ ปัญญา ปัญญาหรือสติปัญญามันเกิดขึ้น ถ้ามันเกิดขึ้นมันก็ควบคุมสิ่งใด ได้ทั้งนั้นแหละ คนขาดสติ คนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำสิ่งใดไปมันก็ผิดพลาดทั้งนั้นแหละ เวลาเด็ก น้อยมันทำอะไรมันไร้เดียงสา มันน่ารักน่าชังไปหมดละ แต่เราเป็นผู้เฒ่าแล้วมาไร้เดียงสาอยู่ มัน เป็นไปได้ไหมละ คนเฒ่าคนแก่มันไร้เดียงสาอยู่ เอาตัวไม่รอดนะ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา หัวใจ สิ่งที่เราตั้งใจเตนนา ทุกคนบอกว่า “มี เจตนาดี มาทำบุญกุศลที่วัด หลวงพ่อเอ็ดเอ๊าๆ ตลอดเลย” เอ็ดเอ๊าๆ เอ็ดเอ๊าสิ่งที่ว่ามันผิดพลาด

หรือเปล่า มันต้องพัฒนาขึ้นไปไง คำว่า “เอ็ดเอา” มันมีมาตรฐานไง ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลคือ ความปกติของใจ ศีลคือข้อวัตร ศีลคือข้อวัตรปฏิบัติที่มันเป็นกติกากฎ ถ้ากติกานี้มันเป็นสากล มันเป็นการบังคับใช้ทั้งหมด เราก็ควรจะอยู่ในขอบนั้น เพราะอะไร มันกระทบกระเทือนหัวใจกัน ใจ

วัฒนธรรมประเพณีเขาไม่ก้าวล่วงกัน เพราะมันสะท้อนหัวใจกัน คนที่มาวัดมาวาก็ อยากจะมีความสงบระงับ เข้าไปในวัด ที่อยู่ของผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลแล้วมันสงบระงับใจ คนที่ จิตใจเขาสูงส่งนะ เวลาเขามา เขาจอดรออยู่ข้างนอก เขาไม่เอารถเข้ามา เขากลับรถกระทบกระเทือน คนอื่น แล้วเขาเดินเข้ามา บอกโยมทำไมเดินเข้ามาละ

เกรงใจ ไม่อยากเอารถเข้ามา จอดไว้ปากทางแล้วเดินเข้ามา

แต่บางคนก็คิดว่ามันไม่เป็นไรๆ นี่สิ่งนี้มันเป็นเจตนา ผิดหรือถูกละ เราตัดสินว่าผิดหรือ ถูกได้ไหม เราตัดสินว่าผิดหรือถูกไม่ได้ เรายังตัดสินผิดหรือถูกไม่ได้ เพราะมันยังไม่ กระทบกระเทือน มันยังไม่ทำใคร แต่ถ้ามันไปกระทบกระเทือนละ

เราจะบอกว่า ถ้ามันเป็นธรรมๆ เป็นธรรมจากหัวใจ ผิดชอบชั่วดีข้างนอกอย่างหนึ่งนะ ผิดชอบชั่วดี จะบอกว่าเรามีเจตนาดีๆ...เจตนาดีของเรา ถ้ามันด้วยความวุฒิภาวะเราอ่อนค้อย เรา ไปกระเทือนคนอื่น เห็นไหม เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะบอกว่าถ้าเรา จะเสียสละทาน เสียสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ อวัยวะเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็ไปโรงพยาบาล ไป รักษาดูแล เสียสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ

เราจะเสียอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต บางอย่างมันรักษาไปแล้ว ถ้าอวัยวะมันเสียหาย ถ้าเก็บไว้ มันจะพาให้ชีวิตนี้เสียไปเลย ต้องสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิตนั้นไว้

แล้วผู้ปฏิบัติครูบาอาจารย์ของเราเนะ ท่านสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม สละชีวิตเพื่อรักษา ธรรม เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมาก เวลาหลวงตาท่านพูด เวลาครูบาอาจารย์ ท่านพูดนะ เวลากิเลสมันหลอกนะ “อดอาหารก็จะตาย ปฏิบัติไปก็จะตาย นู่นก็จะตาย มันอะไร ตายก่อน อะไรตายก่อน” คนเราเนะ เวลาบอกคำว่า “ตาย” มันถอยถอยแล้ว ไม่สู้แล้วละ ตาย ถ้า ตายเก็บชีวิตไว้ก่อน เอาไว้เสียคร่าวหน้าค้อยกว่ากัน

แต่คำว่า “สละชีวิต” เพราะมันสละตาย พอสละตาย มันกระชากหัวใจนะ เราสละตายเลย อะไรตายก่อน ขอคูหน้ำมันอะไรตายก่อน อะไรมันตายก่อน อะไรจิตมันออกจากร่างไป คู่ก่อน ไล่เข้าไปๆ ถ้าไล่เข้าไปนะ เพราะส่วนใหญ่แล้วที่เราทำกันไม่ได้เพราะเราสั้นไหว หัวใจเราสั้น ไหว เราท้อแท้ ถอยกรูดๆ เลย กิเลสมันเอาคำว่า “ตาย” มาขวางไว้

เราสละชีวิตเพื่อรักษารธรรม ถ้าเราสละชีวิตแล้วมันได้ธรรมด้วย ถ้าสละชีวิตไปแล้วถ้า มันได้ธรรมขึ้นมา ได้ธรรมคืออะไร มันไม่เห็นมีอะไรตาย หลวงตาท่านพูดบ่อย ถ้าตายก็กิเลส มันตาย กิเลสมันตาย พลิกศพกิเลสด้วย แต่ของเรา พอมันเอาความตายมาขวาง สละชีวิตเพื่อ รักษารธรรม สละชีวิตเพื่อจะเอาธรรม ทีนี้สละชีวิตขึ้นมา “โอ้อโฮ! ปฏิบัติต้องขนาดนั้นเชียวหรือ ปฏิบัติต้องขนาดนั้นเชียวหรือ ไม่เอาหรือ เออสะควกสบายดีกว่า เออสะควกสบายดีกว่า” นี่ก็ ออกไปโลกแล้วละ เพราะอะไร เพราะจิตมันส่งออก จิตมันส่งออก มันพาดพิงถึงสิ่งใดก็คิดถึง สิ่งนั้น

นี่พูดถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติ นานๆ มันปรากฏหนหนึ่ง ปรากฏการณ์ทางหัวใจนะ มรรคญาณมันเกิดขึ้นมานะ คุณครูบาอาจารย์ของเราท่านปฏิบัติขึ้นมา หนเดียวเท่านั้น หนเดียว เท่านั้น เวลาสมมุติๆ หนเดียวเท่านั้น แต่กว่าที่จะหนเดียว มันต้องมีประสบการณ์ ต้องมีการ ทดสอบตรวจสอบ ทดสอบตรวจสอบจนกว่ามันถึงจะหนเดียวเท่านั้น พอหนเดียวเท่านั้น ไม่มี อีกแล้ว กิเลสตายแล้ว มันไม่มีคนตายครั้งที่สอง ตายแล้วก็คือตายแล้ว แต่ส่วนใหญ่มันไม่ตาย มันแค่หลบหลิก

คำว่า “หลบหลิก” มันละเอียดลึกซึ้ง มันหลบหลิกไปแล้วเราคิดว่ามันไม่มี “มันไม่มี มัน ว่างหมดเลย หามันไม่เจอ” เพราะอะไร เข้าข้างตัวเองหมดละ นี่ก็เล่ห์กลของมัน นี่ก็เล่ห์กลของ มัน วิธีของมัน วิธีของมัน มันทำตัวมันให้หายไป มันเป็นนามธรรม มันหายไปมันหายไปไหน ละ มันหายไปอยู่ในใจเรานั้นละ มันไม่หายไปไหนหรอก ซุกไว้ได้พรม เตียวเปลอ โผล่มาแล้ว แล้วโผล่มาคราวนี้หนักกว่าเก่า เพราะมันรู้เท่าแล้ว พอมันรู้เท่า นี่ก็คือเล่ห์กลของมันไง

ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ถึงบอกกิเลสนี้มันร้ายนัก กิเลสนี้มันร้ายนัก แล้วมันเป็นเรา เรา ถนอมตัวเรานะ ทำอะไรไม่ได้เลย เตียวจะเป็นเตียวจะตาย แต่เวลาบอกจะเป็นจะตายบอก “อู๋ย! เออขนาดนั้นเชียวหรือ”

มันจะตาย มันจะตายด้วยความรู้สึกนึกคิดก็มี มันตายจริงๆ ก็มี ความตายๆ แต่เวลาความตาย กิเลสเล่ห์กลของมัน มันพลิกแพลงมาตลอด สิ่งที่ว่าผิดชอบชั่วดี คนที่ประพฤติปฏิบัติเขาต้องรู้ของเขา แล้วถ้าจิตใจของเขาพัฒนาขึ้นมาในระดับนี้ ทำไมเขาไม่เข้าใจสังคม

หลวงตาท่านพูดเอง จิตที่มันฝึกคิดแล้วมันเข้าได้ทุกเม็ดหินเม็ดทราย เข้าได้ทุกอณูของอากาศ เข้าได้หมดเลย มันเป็นเรื่องเดียวกัน มันไม่มีอะไรขัดแย้งกัน มันขัดแย้งก็ขัดแย้งกิเลสเรา ทัศนวิสัยมันไม่เห็นด้วย ไม่คิดด้วย ไม่พอใจด้วย ถ้าถูกใจเรา ถูกหมดเลย ถ้าขัดใจ ผิดหมดเลย แล้วอันนั้นเป็นธรรมหรือ

ถ้ามันเป็นความจริง มันไม่มีสิ่งใด มันเข้าได้ทุกอณูเลย แล้วจะไม่ให้เข้าใจสังคมได้อย่างไร มันเข้าใจสังคม แต่ครูบาอาจารย์ของเรา จิตที่สูงกว่าจิตที่ต่ำกว่า คนที่มีความคิดแล้วความคิดที่เราคิดได้ไม่ทัน คุณติ ประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่ยังไม่พัฒนา เวลาการพัฒนาห่างกันหลายสิบปี จิตใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติไปแล้ว เวลาพัฒนาไปแล้ว เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เขามีเกณฑ์วัดว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว จิตใจของคนที่ปฏิบัติแล้ว เวลาบรรลุนิพพาน มันอันเดียวกันนั่นแหละ แต่เวลาที่มันจะพัฒนาขึ้นมา แต่ละประเทศ เวลาพัฒนาขึ้นมาห่างกันหลายๆ สิบปี

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของเรานี้เหมือนกัน อายุมากกว่าเขา ทุกอย่างมากกว่าเขา แต่ประสบการณ์ทำมาขนาดไหน แล้วเวลาปฏิบัติไป จิปปาภิภูญา ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนเดียวเป็นพระอรหันต์ ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนเดียวเป็นพระอรหันต์เพราะอะไร เพราะเขาสร้างมาแต่ละภพแต่ละชาติอย่างนี้ไง แต่ละภพแต่ละชาติเขาสร้างของเขามา ความคิดของเขาประเสริฐมากนะ

คุณติ บางคนความคิดดีนี่ดีมากเลย แต่บางคนความคิดของเขา พ่อแม่สั่งสอนขนาดไหนก็แล้วแต่ เขายังประชดประชัน “พ่อแม่ไม่รักฉัน ไปรักคนอื่น” ทั้งๆ ที่เราปรารถนาดีมันก็พลิกแพลงไป อันนั้นมันผลเวรผลกรรมนะ ผลเวรผลกรรม เราดูแลของเรา เรารักษาของเรา เพราะมันเป็นสายเลือด เพราะมันเป็นสายเลือด คำว่า “สายเลือด” มันมีผลเวรผลกรรมขึ้นมามันถึงได้มาเกิดร่วมกัน การเกิดร่วมกันมันต้องมีเวรมีกรรมมาด้วยกันทั้งสิ้น

แต่เวลาเมื่อเรามีกรรมมาแล้ว เราจะดูแลรักษาด้วยสุดความสามารถของเรา เสร็จแล้วเขาเรียกว่า “อุเบกขา” ถ้ามันไม่มีอุเบกขานะ พรหมวิหารของผู้ปกครอง เราหวัง เราปรารถนาให้เป็นอย่างที่เราคาดหวังทุกๆ อย่าง แล้วมันไม่เป็นอย่างที่เราคาดหวังแม้แต่อย่างเดียวนเลย ทุกข์ใหม่

ถ้าทุกข์แล้วนะ เราอุเบกขา อุเบกขาด้วยความเป็นธรรมนะ อุเบกขาด้วยว่าทุ้มเท ทำทุกอย่าง ทำเต็มที่แล้ว กรรมมันเป็นแบบนั้น กรรมของสัตว์ แต่ถ้าเราทุ้มเทแล้ว ทุกอย่างพัฒนาดีขึ้น ทุกอย่างดีขึ้น เราสร้างคุณงามความดีกันมา เราสร้างคุณงามความดี สิ่งนี้ประเสริฐกับเรา อันนั้นมันเป็นกรรมเก่า แล้วกรรมใหม่ละ บอก “กรรมๆ เขาเรียกลัทธียอมจำนน ไม่ทำอะไรเลย” เวลา นักวิทยาศาสตร์ เวลาเขาวิจัยพระพุทธศาสนาเขาจะบอกอย่างนี้ บอกว่า “งมงาย ไม่ชวนชวาย”

มันไม่ชวนชวายที่ไหน ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “มนุษย์เราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร” ความเพียร ความวิริยะ ความอดสาหะมันเป็นมรรคองค์หนึ่งในมรรค ๘ ความเพียร ความเพียรชอบ แต่ความเพียรไม่ชอบก็ทำให้ชีวิตมันเหลวไหลไปไป แต่ถ้าความเพียรชอบ ความวิริยะอดสาหะ อันนี้มันเป็นความขยันหมั่นเพียร มันไม่ใช่ปล่อยวางๆ หรือ

มันปล่อยวางด้วยสัจจะ ด้วยความจริง มันหลุดพ้นของมันไป ไม่ใช่ปล่อยวางด้วยอย่างเรา ปล่อยวางด้วยปฏิเสธ ปล่อยวางด้วยความไม่รู้ เห็นใหม่ เวลาเขาวิเคราะห์วิจัยเขาก็บอกว่า “ศาสนาพุทธเป็นลัทธียอมจำนน เป็นการเชื่อแบบงมงาย”

แต่เวลาปฏิบัติ งมงาย มันเอาหัวใจเราไปได้อย่างไร งมงาย บวชตั้งแต่สามเณรน้อยจนอายุ เป็นร้อยปี ตายไปอยู่ในเพศสมณะ มันงมงายตรงไหน มันมีความสุขความทุกข์ในหัวใจบีบคั้นทั้งนั้นแหละ แล้วมันอยู่ได้อย่างไรละถ้าไม่มีสัจธรรมในหัวใจ

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเวลาเขาว่างมงาย กรรมเก่ากรรมใหม่ไง ถ้ากรรมเก่า เพราะกรรมเก่า หมายความว่า จริตนิสัย นิสัยของสัตว์โลกที่เกิดมามีเวรมีกรรมมา เขาถึงมีพันธกรรมของเขา เป็นอย่างนั้น พันธกรรมทางจิตคือความรู้สึกนึกคิดของเขา นั่นละเวรกรรมของเขาสร้างอย่างนั้น มา นั่นกรรมเก่า

แล้วกรรมใหม่ กรรมใหม่ก็ทำอยู่นี่ไง กรรมใหม่ก็ศีล สมาธิ ปัญญา กรรมใหม่ก็สตินี้ไง มันมีมาขนาดไหน ต้นทุนของเรา ต้นทุนที่ไม่เท่ากัน ต้นทุนที่เราสร้างมา นี่กรรมของเรา แล้วก็ บากบั่นของเรา ทำของเรา แล้วถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา มันเป็นจริงขึ้นมาในหัวใจ

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” จะไปกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสดๆ ร้อนๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ที่มีชีวิตอยู่ ประทับอยู่กลางหัวใจของเรา พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับอยู่กลางหัวใจของเรา แต่เราไม่มองที่ กลางหัวใจของเรา เราไปมองสถานะแวดล้อม ไปมองข้างนอกหมดเลย ถ้าใครย้อนกลับเข้าไปสู่ พุทธะ จะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เป็นๆ เอิวัง